

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך י, תשי"ט

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

מאי „לכאורה“ *

תיבה זו משמשת בספרות ובדיבור שימוש קבוע: במבט ראשון וכיוצא בו. פין, לוי ויסטרוב הביאוה בערך אורה ונדחקו לגזור מלשון זה את השימוש הנ"ל. בן-יהודה עשה תיבה זו כמות שהיא, לכאורה, ערך מיוחד באות למ"ד והגדיר: „לפי הנראה בסקירה ראשונה שטחית חיצונית“. בירור איטימולוגי אין שם.

נראה לי, שכבר עמדו ראשונים על שורשה ומשמעותה העיקרית, וזה לשון המקור בכתובות נד ע"א: „אמר ליה רבא לרב נחמן וכי מאחר דתנן מתניתין כוותיה דשמואל אמאי הלכתא כוותיה דרב, אמר ליה לכאורה כשמואל רהיטא כי

* נתפרסם בשבועון „במישור“ שנה ה', ט' שבט תש"ד, עמ' ח', והוא כאן בשינויים, מעין מהדורה שנייה. ראוי להקדים מלים מעטות: עלובים דברי עיון המתפרסמים בעיתונים, שמיד לפרסומם כאילו נגזר עליהם שיתעלמו מן העיניים ומן הלבבות, והם בבחינת כ"י גנוזים בלא סדרים. פעמים אפילו המחבר בעצמו, אפילו הוא מסדר את פרסומיו בשיטה, מתקשה למצאם; הם מתגלגלים ומסתתרים בקפלי גליונות שונים, ורק בדרך מקרה הם חוזרים ומתגלים. אף קרני, ואיני יחיד בכך, שעניינים, שעיינתי בהם בדפוס, חוזרים ונידונים ע"י אחרים. ואילו ראו, או אילו זכרו את דבריי, אפשר שהיו מושכים את ידם בחזרה, ואפשר שהיו כותבים מתוך אספקט אחר, מוסיפים כאן וגורעים כאן, לבירור יתר של העניין.

מעיינת¹ בה הלכתא כוותיה דרב. רש"י, שם, ד"ה לכאורה:
 "פתאום מרוצת משמעות המשנה" וכו'. ואיני יודע, מה לשון
 "פתאום" כאן. בשיטה מקובצת לכתובות, שם, הובא לשון רש"י
 שבמהדורא קמא²: "לכאורה כמו לכעורה כלומר לאדם כעור,
 שאינו מעיין ומדקדק לדבר, נראה לו לפום ריהטא (ל)מתניתין
 כדשמואל"³. ועיין תוספות רי"ד, כתובות, שהביא לשון זה
 בשינויים קלים.

נראה, שאף הערוך פירש כך, וז"ל בערך לכאורה: "פי'
 כשאתה פותח בה קודם שתעיין בה יעלה על דעתך שהיא
 כשמואל וכאורה לשון ארמי", כלומר כער שבעברית הרי הוא
 בארמית כאר, ואף בלשון חכמים נמצא כאר, באל"ף, במקום
 כער.

אף בסורית נמצא מעין לכאורה שלנו. עיין אל הקוריאנטיים
 א' פרק ו, ב"ה: "לאילין דבסין בעדתא אותבו לכון בדינא
 לכוארא הו דין אמר אנא לכון" (את הנקלים ובעדה תושיבו בדין
 [כלומר: לשופטים], לכיעור הוא זה⁴ וכו').

1. כ"י מינכן: ... רהטא ... מעיינת שפיר.

2. עיין י"ג אפשטיין, תרביץ ד, תרצ"ג, עמ' 16: "מהדורה קמא
 דרש"י" = פירוש הריב"ן (ר' יהודה בר נתן, תלמידו של רש"י). ועיין
 מבוא לראבי"ה לר"א אפטוביצר, עמ' 340—341.

3. עיין י"ג אפשטיין, פירושי רבינו יהודה בר נתן לכתובות, מוסף
 התרביץ, ירושלים תרצ"ג, עמ' 8.

4. זאלקינסאן, עמ' 332, מתרגם (מיוחנית): "לַבְּשַׁתְּכֶם אֲנִי מְדַבֵּר".

וכן פראנץ דליטש, עמ' 304.

ואף במקומנו נפרש: לכיעור, כלומר לגנותך, מרוץ
המשנה כשמואל, מפני שלא עינת, ואם תעיין — הלכתא
כוותיה דרב.

ולא באתי לעקור תיבה זו, לא אותה ולא את שימושה
המקובל. בכגון זה מדרש לחוד ומעשה לחוד, ואין הדורש
מתכוון להעביר מקובלות.

הערת המערכת

יפה אמר הא' ילון בהערתו שבשולי המאמר. עלוב חלקם של
דברי עיון המתפרסמים בעיתונים וכו'. ולא רק של הדברים המתפרסמים
בעיתונים, אלא גם של דברי עיון המתפרסמים בכתבי עת מדעיים, בספרי
יובל ובשאר קבצים. וכבר מצאו רפואה לרעה חולה זו. סופרים וחכמים
מקבצים את פזורי מאמריהם ומוציאים אותם כשהם מכונסים יחד. ולא
תהא כוהנת כפונדקית? כולנו נשמח, אם יקבץ הא' ילון את דברי מחקרו
המפורזים, ובכינוסם שוב יהיו מאירים כיום נתינתם.

יהודה פליקס

על שמות בעלי חיים

במאמרי הקודם על שמות צמחים * ציינתי את
העושר בשמות צמחים, שבו נתברכה ספרותנו העתיקה. הוא
הדין בשמות בעלי חיים, שמהם הוזכרו פעמים רבות

---

* ר' "לשוננו לעם" צד, טבת תשי"ט.